

Những Chuyện Mê Lan

Nhiều người nghĩ rằng lan chỉ là một loài, nhưng thực ra trên thế giới có khoảng gần 900 loài và 26,000 giống. Lan là những loài hoa thiên hình vạn trạng, hương sắc vẹn toàn này lại có một mê lực lạ lùng kỳ bí làm cho nhiều người mê mẩn say sưa như lạc vào thiên lồi địa võng.

Nhẹ thì mua một vài chậu chơi xong rồi bỏ, còn nặng thì như bị tẩu hỏa nhập ma, có bao nhiêu cũng chưa đủ, chẳng khác gì câu:

Sông bao nhiêu nước cho vừa,

Trai bao nhiêu vợ vẫn chưa thỏa lòng!

Xin đổi lại một chút, kéo mang tiếng khuyến khích các ông đi sâu vào con đường tội lỗi:

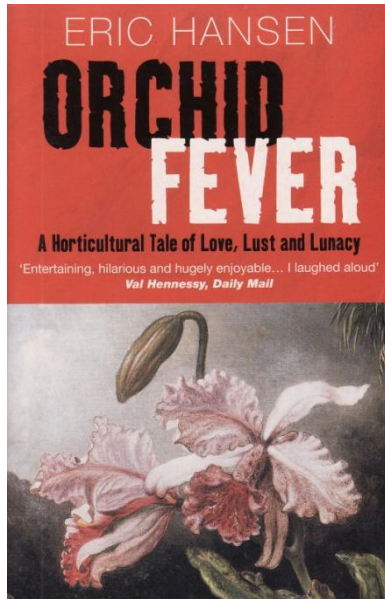
Lan bao nhiêu chậu cho vừa,

Dù cho rỗng túi vẫn chưa sòn lòng!

Đông Tây, kim cổ thiếu gì những chuyện mê lan mỗi người mê lan một cách chẳng ai giống ai. Xin kể một vài chuyện cũ mới từ nhỏ tới lớn, từ xa tới gần, từ người đến ta để xem chúng ta mê lan đến độ nào? Có bằng mấy người này hay không.

Trong cuốn Orchid Fever của Eric Hansen kể về khá nhiều nhân vật mê lan như:

- Bob Weltz ở Santa Barbara điều hành việc mua bán cổ phần với máy fax và computer đặt ngay trong nhà kính trồng lan. Sau khoảng 1 giờ mua bán, được lời \$65,000, ông xoa tay mãn nguyện nói: “*Thế là tạm đủ cho ngày hôm nay, thôi hãy trở về với những đứa con (cây lan) yêu quý của tôi.*”

- Trong cơn địa chấn vào sáng sớm vào năm 1994 ở Kobe, nhà địa ốc Hiroshi Ikarashi thú nhận rằng không kịp mặc quần áo chạy vội ra khỏi nhà và vào ngay vườn lan xem xét mà quên hẳn vợ con không biết ra sao trong căn nhà đổ nát.

- Tiến sĩ Phyllis Nibbler thuộc Hội Bethnal Green Horticultural tại Luân Đôn, trong khi bà ta cúi xuống xem xét cây lan mà quên hẳn tiếng chân rung chuyển mặt đất của con tê giác hùng hục chạy tới tấn công. Chuyện không nói rõ bà ta bị húc vào đầu và thương tích nặng hay nhẹ.

4loveforchids.blogspot.com

- Trên nóc ngôi nhà 6 tầng ở New York, nhà danh họa Harry Zelenko nuôi 2,500 cây lan đủ loại để làm mẫu cho ông vẽ trên 1,200 giống lan bằng màu nước, trong đó có khoảng 600 cây thuộc loài Oncidium.

- Galfrid Clement là một kỹ sư dầu hỏa, Chủ tịch công ty Shell tại Caracas Venezuela cùng vợ là Nora leo lên giãy núi Auyan Tepui để tìm lan. Bà Nora bị ngã xuống một chiếc hố bùn sâu hôi thối đầy phân của giống thú Tapir, một con vật giống như con heo với chiếc mũi thật dài. Nhưng những cây lan họ sưu tầm được, chỉ trong một đêm đã bị đàn kiến ăn hết một phần.

- Thorkild Sven Janson ở Norway, một thành phố gần Bắc cực, mê lan đến nỗi đổ biết bao nhiêu tiền của vào việc nuôi lan trong nhà kính, có tới 420 cây lan nhiệt đới. Bà vợ ông thấy ông mê lan quá độ nên đã gọi những cây lan của ông chồng là “Green harlots” hay “Con đĩ lan”. Mùa Đông ở Norway quá dài và lạnh lẽo chẳng đi đâu được, ông chồng lại không chịu ôm ấp, thương yêu bà, mà cứ loanh quanh lẩn quẩn với mấy cây lan làm sao không tức bực cho được. May cho mấy cây lan này, nếu là ở Việt Nam, có lẽ đã bị chém nát hoặc bị tạt át xít hay soa ớt hiểm như mấy cây lan biết nói.

- Tom Nelson, một thầy giáo trung học ở Minnesota, bỏ việc đi cứu vớt khoảng 15,000 cây lan *Cypripedium reginae*, *Cypripedium acaule* khỏi bị những chiếc xe ủi đất nghiền nát trong khi mở rộng con đường 11. Mặc dầu luật của tiểu bang ngăn cấm dân chúng đào cây ở rừng dù là một cây.

northernimages.com

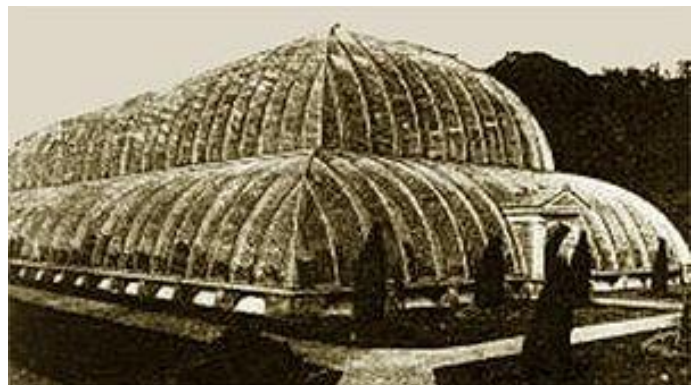
Muốn biết rõ chi tiết, xin hãy tìm đọc cuốn sách kể trên.

Đó là những người mê lan quá độ nhưng không ai bằng Quận công Devonshire đời thứ 6. Tên thực của ông là William George Spencer Cavendish, từ cổ chí kim không ai dám chơi lan như ông cả. Chiếc nhà kính để nuôi lan xây cất từ năm 1836 và mãi 4 năm sau mới xong. Tòa nhà này lớn như một sân đá bóng dài 92 th, rộng 41 th, và cao 20 th. Toàn thể khu vực bên trong

theesotericcuriosa.blogspot.com

được sưởi ấm bằng một hệ thống ống nước nóng chằng chịt, tổng cộng dài tới 11.2 cây số. Nước được đun sôi từ 8 chiếc lò đốt bằng than đá đặt ngầm dưới mặt đất, ống khói cũng chạy ngầm và xả khói cách xa 238 th. Những lò đun nước đó dùng hết 300 tấn than đá cho mỗi mùa Đông. Và tổng số chi phí xây cất tòa nhà thời đó lên tới 33,099 bảng Anh (82,747 \$USD) một số tiền quá lớn. Xin xem chi tiết trong bài [“Chơi Lan Dễ Có Mấy Người.”](#)

countrylifeimages.co.uk

Nhưng đó chỉ là những triệu phú bỏ tiền ra chơi, còn những người đem tính mạng ra tìm kiếm những cây lan không phải là hiếm trong chuyện Đông Tây kim cổ.

Năm 1901, một toán tám người đi tìm những cây lan quý tại Phi Luật Tân. Một người bị cọp ăn thịt, một người bị tẩm dầu chết cháy, năm người mất tích và người còn lại thu được 7000 cây lan.

Một toán khác tìm kiếm lan tại Papua New Guinea đã bị thổ dân bắt giữ, khi nhà chức trách Nam Dương tới giải cứu, 2 người đã bị chặt mất đầu.

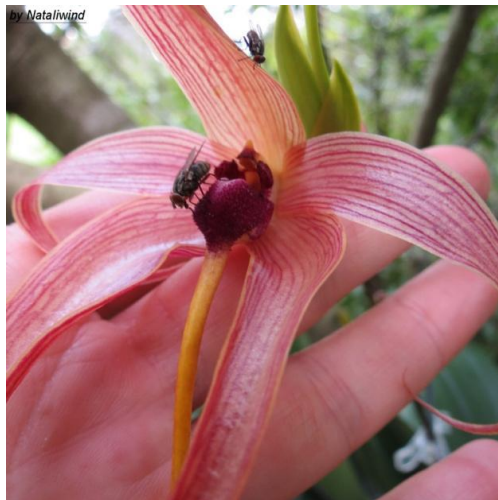
Cattleya triana là quốc hoa của xứ Colombia, một nơi được coi là nơi có nhiều lan nhất, nhưng cũng là nơi rừng núi thâm u nguy hiểm, kẻ tìm lan khó lòng sống sót.

William Arnold chết đuối khi thám hiểm ở khúc sông Orinoco chảy siết hung hãn. David Bowman chết vì bệnh kiết lỵ và Gustavo Wallis chết vì bệnh sốt rét vàng da ở giữa núi Andean.

orchids.wikia.com

Chuyện khác là những thổ dân ăn thịt người thuộc quần đảo Solomon đã hành hạ những người tìm lan cho đến chết để máu những người này nhuộm đỏ các đóa hoa.

Rvo's Orchid Forum

Foster đi tìm lan ở Brazil và nhóm của ông ta đã tìm thấy những đóa hoa tuyệt đẹp chưa từng thấy nhưng có một mùi hôi thối kinh khủng có thể làm cho người ta chết ngạt được. Sách không nói rõ tên cây lan, không biết có phải là *Bulbophyllum echinolabium* hay không? Cứ nhìn mấy chú ruồi bám vào bông hoa sẽ biết là nó nặng mùi như thế nào?

Trong cuốn *Flore de l'Ile de Lesbos*, ấn hành vào năm 1889 kể chuyện Cha C.A. Candargy và người con tìm thấy 27 giống lan trên đảo, sau đó cả 2 người tuyệt vô tầm tích.

Chuyện mất mạng vì tìm kiếm lan còn nhiều, nhưng đó là chuyện của người Âu Mỹ. Sử sách Việt Nam chỉ có chuyện “Ngâm Ngải Tim Trâm” của nhà văn Thanh

Tĩnh nói về người hóa hổ mà thôi.

Bây giờ hãy nói về những người Việt mê lan, nhưng xin không đề cập tới những người trồng lan thương mại.

Trước năm 1975 tướng Dương Văn Minh, ông Thái Thúc Nha, và Chủ nhân hãng kem đánh răng Perlon là những người có bộ sưu tập hoa lan khá lớn, nhưng chỉ trong vòng vài trăm chậu, có lẽ chỉ bằng số lan của các chị Đặng Hoàng Mai, Lê Kim Nhung, Lê Hồng, Kim Quan, anh Nguyễn Thanh và bác Nguyễn Trần Ngữ, nhưng còn kém xa về những cây lan hiếm quý.

Theo các bài viết của bác Bùi Xuân Đáng, hiện giờ những người chơi lan ở quê nhà như anh Hà Khắc Hiếu ở Điện Biên, chị Phan Bích Hạnh ở Huế, anh Dương Toàn ở Đắk Lắk, anh Lê Trọng Châu ở Đà Lạt là những người có nhiều loại hoa lan, còn những vườn có vài ba trăm chậu nhiều vô kể. Đặc biệt vườn lan của anh Nguyễn Minh Đức ở Hà Nội và Nguyễn Văn Quả ở Huế có mấy ngàn giống lan thực là hiếm có.

Nói về mê lan, phải nói đến chuyện mua lan, ở VN chỉ 5-10 ngàn hay cùng lắm là 1-2 trăm ngàn là cùng. Ngoại trừ cây lan *Den. farinatum* mới tìm thấy ở núi Bà, Khánh Hòa, được mấy tay phù thủy biến thành một thứ chữa được bá bệnh được bán với giá mà các tỷ phú đỏ còn phải chóng mặt.

Tại Hoa Kỳ, tuy nói rằng lan rẻ như bèo, chẳng qua đó là loài Hồ Điệp chỉ 10-25\$ còn những các cây nguyên thủy phải từ 30-50\$ và những cây to lớn thì 200-300\$ là thường. Lan *Dendrobium speciosum* của Úc trước kia một chậu từ 1000-3000\$ USD nay chỉ còn vài ba trăm. Trung bình mỗi lần có hội lan, các hội viên Hội Hoa lan Người Việt chi ra từ 50-70\$ cho đến 500-700\$. Nghe nói trong Hội Fascination of Orchid vừa qua, các chị Đặng Hoàng Mai, Lê Hồng cũng sơ sơ chi ra chừng đó và chị Tường Kim Xuyên có lẽ là tay vô địch trên dưới 1000\$, và đó mới chỉ là ngày thứ nhất chưa kể đến ngày thứ 2.

Orchids & more

Mấy bà khác còn nói: Chơi lan cũng còn rẻ chán nếu so với đi sông bãi kéo máy. Hơn nữa để tiền làm gì cho nó mục, gửi về quê nhà thì như muối bỏ biển, chi bằng mua lan còn được ngắm.

Nhưng có lẽ trên thế giới này chưa có ai mê lan như chị Phạm Hảo ở Seattle. Chị có khoảng 3000 cây lan đủ giống khác nhau, cả ngày thơ thẩn trong vườn lan, ăn với lan, không biết có ngủ với lan hay không? Tuy vậy, chị vẫn không quên chồng con, cháu chắt và bạn bè, nhất là mỗi tháng viết một bài Tâm Tình Tây Bắc Seattle cho trang *Hoalanvietnam.org* và nguyệt san Phụ nữ Gia Đình Người Việt.

Đi nghỉ hè, chị cũng mang lan đi theo, chuyện này chắc hẳn Đông Tây, kim cổ chỉ có một không hai. Xin trích một đoạn trong Tâm Tình Tây Bắc tháng 6-2012:

Cuối tháng chúng tôi lại đi Newberg, Oregon để tham dự Suzuki Camp một tuần như lệ thường mỗi năm, nên trước khi đi mấy ngày tôi rất bận rộn lo thu xếp vườn lan của tôi để lúc trở về không bị nhiều thiệt hại. Rồi tôi phải tính toán cân nhắc cần phải mang theo những cây nào để làm bạn lúc xa nhà và xa vườn lan. Lần này tôi mang theo được 31 cây lan: 10 cây lan hài và 21 những cây lan bé xíu cần tưới nước hàng ngày. Trên đường đi tôi nóng lòng lắm chỉ muốn mau đến trường đại học George Fox là nơi chúng tôi sẽ tạm trú trong một tuần lễ, xem chỗ ở có địa thế thuận lợi cho đám lan yêu quý của tôi không ?

Các bạn yêu lan hãy đoán ai là chị Phạm Hảo trong 4 người này? Và hãy xin xem những chuyện và hình ảnh về hoa lan, thơ văn và các món ăn của chị Phạm Hảo trong những loạt bài TTTB khởi đăng từ tháng 1-2011 trong mục “Tâm Tình Tây Bắc”.

Thân mến chúc chị Hảo vui vẻ, khỏe mạnh, để chăm sóc gia đình và cho chúng tôi thưởng thức những đóa lan xinh đẹp và những áng văn trong sáng cùng những món ăn mà chỉ nhìn vào hình ảnh đã thấy chảy nước miếng. Cũng không thể nào quên gửi lời cảm ơn tới bác Nguyễn Trần Ngữ, các chị Đặng Hoàng Mai, Lê Hồng, Kim Quan, Minh Nguyệt, anh Nguyễn Thanh, Lý Thierry, và các anh chị em khác, đã không quản ngại mang những cây lan yêu quý tới hội để trưng bày cho chúng tôi được chiêm ngưỡng vẻ đẹp, hương thơm mà chúng tôi không đủ tiền, đủ sức để nuôi trồng.

Mặc Lan